

Newsletter

Broj 17/5/13, jun 2013. godine

„Tranzicijska pravda na univerzitetu“

Uvodna riječ koordinatora projekta

Jedan od osnovnih preduslova za izgradnju stabilne budućnosti u Bosni Hercegovini, prije svega za mlade, jeste suočavanje sa zbivanjima iz nedavne prošlosti. Nakon završetka rata, koji je rezultirao mnogim ljudskim gubicima i teškim kršenjem ljudskih prava, BiH se suočava sa izazovima izgradnje mira i suživota svih svojih građana zasnovanog na poštovanju različitosti, izgradnji povjerenja i pomirenja. BiH ima obavezu da ispoštuje pravo na istinu, istraži slučajeve teških kršenja ljudskih prava, imenuje žrtve, te kazni počiniocima ratnih zločina kako bi se spriječilo negiranje i poricanje zločina. Utvrđivanje istine o tragičnim događajima iz prošlosti jedan je od najvažnijih uslova za uspostavljanje pravde za žrtve nasilja, kao i prilika da ispričaju svoju priču, budu prihvaćene kao žrtve, te ostvare pravo na obeštećenje i integraciju u društvo.

Tokom proteklih godina, Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj pokrenuo je niz aktivnosti usmjerenih na utvrđivanje činjenica o počinjenim ratnim zločinima, uspostavljanje

pravde za žrtve, te izgradnju povjerenja i pomirenja među građanima BiH. Početkom 2010. godine pokrenuta je ideja da se na univerzitetu u BiH uvede izučavanje predmeta tranzicione pravde sa ciljem da se studentima pruži prilika da se upoznaju sa osnovnim elementima i sadržajem tranzicione pravde, mehanizmima i procesima kroz koja post-konfliktna društva prolaze. U skladu sa tim, uspostavljena je saradnja sa pet državnih Univerziteta – Banjaluka, Istočno Sarajevo, Mostar, Tuzla i Sarajevo, pokrenute su obuke za studente prava, političkih nauka, novinarstva, sociologije i filozofije, formiran tim predavača, te započet proces kreiranja udžbenika iz oblasti tranzicione pravde. Studentima se, na ovaj način, pruža mogućnost da saznaju da postoje različiti načini za prevazilaženje naslijeđa iz prošlosti, kako bi mogli da grade zdravije, bolje i perspektivnije okruženje u budućnosti. Helsinški odbor u RS će pomoći studentima da stečena znanja i vještine tokom obuka prenesu u svoju sredinu i podržati ih u pokretanju aktivnosti usmjerenih na izgradnju trajnog i stabilnog mira u BiH.

Branko Todorović,

Izvršni direktor Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj

Studenti filozofije i političkih nauka učili o tranzicionoj pravdi

Obuka o tranzicionoj pravdi za 17 studenata filozofije i političkih nauka sa Univerziteta u Banja Luci, Tuzli, Sarajevu, Mostaru i Istočnom Sarajevu održana je u periodu od 20 – 23. maja 2013. godine u Hotelu "Drina" u Bijeljini. Tokom obuke studenti su razgovarali o krivičnoj pravdi, pitanjima pravde za žrtve, povezanosti tranzicione pravde sa različitim obrazovnim disciplinama (sociologija, novinarstvo, filozofija i političke nauke), dosadašnjim međunarodnim iskustvima u oblasti tranzicijske pravde, te aktivnostima koje mogu provesti na svojim fakultetima, zajednici i društvu u kojem djeluju.

Članovi Projektnog upravnog tima, profesori i predstavnici civilnog društva u BiH, su nosioci ideje da se tema tranzicione pravde uvrsti u postojeće nastavne planove i programe na univerzitetima. Predavači na ovoj obuci su bili profesori **Enes Osmančević** (Univerzitet u Tuzli), **Slavo Kukić** (Sveučilište u Mostaru), **Miodrag Živanović** (Univerzitet u Banja Luci). Takođe su učestvovali i predstavnici civilnog društva u BiH **Vehid Šehić** (Forum građana Tuzla), **Refik Hodžić** (Međunarodni centar za tranziciju

pravdu), **Denis Džidić** (BIRN), **Goran Šimić** (Potpredsjednik Ekspertne radne grupe Savjeta ministara BiH za izradu Strategije tranzicione pravde) i **Aleksandra Letić** (projekt menadžer u Helsinškom odboru za ljudska prava u Republici Srpskoj i član Ekspertne radne grupe Savjeta ministara BiH za izradu Strategije tranzicijske pravde).

Obuka studenata je organizovana u okviru projekta „Tranziciona pravda na univerzitetu“, koji realizuje Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj u saradnji sa Norveškim helsinškim odborom, a uz podršku Ministarstva inostranih poslova Norveške.

Članak profesora obuke

Uvijek kada se susretnemo na ovim obukama dolazim sa nekom strepnjom o tome je li ispravno ono što radimo. Bili trebali poslušati sve one koji nam govore da se ostavimo prošlosti, da se zagledamo u divnu, svijetlu budućnost. A onda, kada s sve završi. Kada kažemo šta imamo.

Kada vidimo koliko smo zarobljeni u prošlost ne ostane nam ništa drugo nego da se prisjetimo mudrih riječi Bude: ako želite promijeniti cijeli svijet, krenite od samih sebe. Iskreno se nadam da ovo što radimo promijeni svakoga od nas barem malo na bolje. Mene svakako da. Svaki put.

Doc. dr Goran Šimić

Potpredsjednik Ekspertne radne grupe Savjeta ministara BiH za izradu Strategije tranzicione pravde

Članci učesnika obuke

Jovana Kljajić, student Fakulteta političkih nauka – novinarstvo i komunikologija Univerziteta u Banja Luci

Nakon povratka sa seminara „Tranzicijska pravda“ i sumiranja utisaka, pokušavam da se vratim svakodnevnom životu i razmišljam kako čovjek za nekoliko dana boravka sa nepoznatim ljudima može proširiti svoje vidike i steći jedno divno iskustvo. Svi iz različitih gradova, studenti, smješteni u prelijepom gradu Republike Srpske, Bijeljini, različitih nacionalnosti, koji dijelimo isti san o uspjehu i san o budućnosti. Tema koju smo pratili tokom cijelog seminara bila je osjetljivog karaktera, tako da sam od samog početka pokušavala da shvatim sve okolnosti koje su društvo BiH dovele ovdje gdje smo, kao što mi se konstantno i nametalo pitanje: „Kako se riješiti zla koje nas je obuhvatilo?“

Priča Sudbina koja nikog od nas nije ostavila ravnodušnim! Možda samo njegovo ime Sudbin je znak da niko od nas ne zna kakva mu je sudbina i da je eto, baš njegova, bila da se danas bori za izgradnju pomirenja i naše bolje sutra kako se prošlost više nikad ne bi ponovila, od čijih iskrenih riječi staje dah, ali od trenutnog stanja boli duša. Poželjela sam na osnovu njegove, da saslušam sudbinu svih ljudi koji su

žrtve rata i koji su proživjeli isto, a to nije samo meni, već svima nama potrebno. Zaborav tijela i zaborav vremena će nas sve dovesti polako, ali neminovno do ponavljanja prošlosti. Zaborav, da bi se moglo predahnuti i živjeti dalje u tijelu bez sećanja, sa duhom bez imena...

Bez obzira što se svi trude da potisnu prošlost, koja nas je dovela do mržnje i segregacije, mi to ne smijemo niti ćemo dozvoliti. Jer ako mržnja, najgora ljudska osobina koja je postala toliko privlačna, daje osjećaj pripadnosti i socijalizacije, kakvi smo mi onda ljudi? Ako ne budemo imali poštovanja i razumijevanja, ne samo prema žrtvama rata, već i jedni prema drugima, mi smo zaista propalo društvo. Mi ne treba da mijenjamo svijet, već sami sebe, da tragamo za istinom i ne zanemarimo najvažnije ljudske vrijednosti.

Samo aktivni ljudi i njihova borbenost i bezobzirnost pokreću život naprijed! No, činjenica koliko smo tada mi mladi, prolazeći kroz obuku ovog seminara, doživjeli iste emocije, imali iste reakcije, dala mi je snagu da možemo naći rješenje i zajednički graditi bolju budućnost. U svima nama budi se osjećaj za svim što je ljudsko, budi se nada, želja i volja za bolje sutra. Dobre prijatelje je moguće imati širom Bosne i Hercegovine. Na nama ostaje odgovornost

suočavanja s prošlošću kako bismo imali ljepšu budućnost, gdje razlike ne poznaju granice i gdje zajedno možemo sve!

Božana Levarda, studentica druge godine master studija politologije, Sveučilišta u Mostaru

Prvenstveno moram reći kako su moji utisci vezano za obuku studenata o tranzicijskoj pravdi, na kojoj sam sudjelovala, prilično kompleksni. Kad je riječ o izlagačima, definitivno imam sve pohvale, iako sam inače poprilično kritički nastrojena, moje kriterije su definitivno i više nego zadovoljili. Moram priznati da me se sama obuka dojmila puno više nego što sam planirala. Tematika se pokazala kao ključna važna i stekla sam nove dojmove oko moje vlastite odgovornosti zbog položaja žrtava u našem društvu i shvatila da to nije isključivo problem žrtve i zločinca, već i problem društva kao kolektiva.

Upravo taj spomenuti kolektiv ima najveću zadaću u cilju postizanja tranzicijske pravde u bosansko-hercegovačkom postkonfliktnom društvu, a to smo mi svi kao građani ove države bez obzira gdje smo bili i jesmo li uopće postojali početkom 90-ih godina na ovom području. Moram pohvaliti sam projekt Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj, koji je

uvidio potrebu edukacije mladih ljudi o važnosti ove teme, kao i izraziti nadu da će u budućnosti što je moguće većih broj studenata moći proći kroz ovu obuku. Za pozitivne dojmove su također, možda i u najvećoj mjeri, zaslužni ostali učesnici.

Uspjela sam upoznati mnogo perspektivnih, sposobnih mladih ljudi iz različitih dijelova države. To mi je donekle dalo nadu kako postoji mogućnost za svjetliju budućnost ove države, jer ona zasigurno još uvijek ima puno toga ponuditi. Riječ je o mladim ljudima, izuzetno stručnim i punim životne snage, koji su otvoreni, tolerantni i spremni dati svoj doprinos u izgradnji zdravijeg društva. Nadam se nastavku druženja i budućnoj suradnji s tim ljudima.

Maja Smajlović, student druge godine
Filozofskog fakulteta, odsjek žurnalistika,
Univerzitet u Tuzli

Ove godine od 20. do 23. maja, u našim glavama, glavama mladih studenata dogodilo se nešto čudno, doživjeli smo prosvijetljenje, oči su nam se širom otvorile. Prisustvovali smo specijalizovanoj obuci studenata filozofije i žurnalistike, gdje smo upoznali divne, mlade i pametne ljude iz čitave Bosne i Hercegovine. Slušali smo predavanja profesora i predavača koje prati samo dobar glas, i bili smo oduševljeni što nam je ukazana ta čast čujemo velike umove ove „male nam“ države. Predavači i profesori su nam ukazali na različita poimanja tranzicione pravde sa aspekta prava, sociologije, filozofije i žurnalistike.

Na ovoj obuci učili smo i slušali o pojmu tranziciona pravda, za neke je to bio dobro poznat termin, a za neke druge opet nije. U početku nismo baš shvatali svrhu ovog predavanja mislili smo da će biti suhoparno, a onda mi postajemo glavni akteri u toj priči. Pošto je jedan od ciljeva tranzicione pravde pomirenje i dijalog, došli smo sa „tri strane svijeta“ spremni na sve samo da bi naše društvo krenulo naprijed. Da došli smo tu da shvatimo koliko smo svi ukrivu, koliko smo svi

u pravu, kako smo svi različiti a opet toliko isti! I da mogli smo da razgovaramo!

Oduševljeni smo ovim projektom koji je jedan od rijetkih slučajeva koji radi nešto po ovom pitanju, a naročito smo oduševljeni nepristrasnim stavom od samog početka do kraja - mislim da nas je ova činjenica još više oduševila. Htjela bih da naglasim da po povratku kućama još živimo pod utiscima i da smo sada mnogo obazriviji i svijesniji naše situacije, koju možemo i mi promijeniti te utjecati na nju. Vodimo se parolom „Djeluj lokalno, misli globalno“.

***Danijel Hadžović**, student master studija
politologije, Univerzitet u Sarajevu*

Na ovogodišnjoj obuci o tranzicionoj pravdi studenti filozofije i političkih nauka iz raznih dijelova Bosne i Hercegovine imali su priliku kroz nekoliko predavanja i dokumentarnih filmova upoznati se najprije sa samim značenjem i sadržinom pojma tranzicione pravde, a zatim i sa iskustvima žrtava proteklog rata, krivičnom pravdom, problemima s kojima se suočava naše postratno društvo te aktivnostima koje i oni sami kao građani mogu poduzeti kako bi na svojim fakultetima, u zajednici i društvu dali doprinos u suočavanju sa prošlosti i ostvarivanju tranzicione pravde.

Brojni predavači koji su učestvovali na ovogodišnjoj obuci, iz ugla različitih obrazovnih disciplina (kao što su: novinarstvo, filozofija, pravo i političke nauke) studentima su dali uvid u tranzicionu pravdu i pojasnili njihovu međusobnu povezanost. Predavanja su bila krajnje informativna i inspirativna, a zbog svoje interaktivne forme studenti su imali mogućnost da, u njima aktivno učestvujući, daju svoje mišljenje i pokreću diskusije o temama koje su obrađivane tokom radionice. Zamjerke koje bih mogao uputiti odnose se prvenstveno na predugo trajanja pojedinih predavanja. Također, kao generalnu manu svih predavača naveo bih i to da, pored prilično pesimističnih analiza trenutnog stanja u društvu i odnosa između naroda i ljudi u našoj zemlji, vrlo malo se moglo čuti konkretnih ideja i prijedloga o tome šta bi se moglo ili trebalo učiniti u cilju stvaranja stabilnije i prošlošću neopterećenije Bosne i Hercegovine.

No, ako već od emotivno umornih predavača - uglednih profesora, intelektualaca, novinara istraživača i nevladinih aktivista, nisam imao priliku čuti pretjerano optimističan pogled na budućnost Bosne i Hercegovine, učesnici na radionici: studenti iz Sarajeva, Istočnog Sarajeva, Tuzle, Mostara i Banja Luke, još jednom su mi dali potvrdu da ova zemlja obiluje ambicioznim,

dobronamjernim i optimističnim ljudima koji dugoročno mogu izgraditi jedno sretnije i prosperitetnije društvo, ali čiji se glas u buci silnih primitivaca, podstrekivača mržnje, narodnih cirkusanata i probisvjeta opšte prakse, nažalost još uvijek ne čuje dovoljno, ili se oni još uvijek ne usuđuju da ga dovoljno glasno puste- svejedno.

Ne gajim iluzije da ti ljudi koje sam upoznao predstavljaju većinu u svojim sredinama ili u današnjoj Bosni i Hercegovini, i da na osnovu njih treba donositi zaključke o opštem stanju u društvu. Sama činjenica da su odlučili učestvovati na radionici na kojoj se, sa studentima sve tri dominantne etničke grupacije iz svih krajeva države, trebalo razgovorati o najosjetljivijim temama iz naše neposredne prošlosti, govori da se radi o ljudima sa znatno širim pogledima na svijet od onih koji su uobičajeni u ovoj zemlji.

Danas, kako zahvaljujući tekovinama proteklog rata uglavnom živimo u etnički čistim sredinama i općenito se vrlo slabo krećemo u "neprijateljskim područjima", nemamo priliku ponovno upoznati druge narode i vjere s kojima dijelimo domovinu, pa samim tim ni potrebu saslušati, ili, ne daj Bože razumjeti njihovu priču i razmišljanje, potpuno su odriješena krila za uzdizanje naših kolektivnih predrasuda i

strahova. Suviše bi naivno bilo vjerovati da bi ponovna druženja i zajednički život sami po sebi bili dovoljan preduslov za razbijanje tih predrasuda i strahova. Nije li nam upravo posljednji rat pokazao i dokazao da najodaniji prijatelji i najbolje komšije preko noći jedni drugima mogu postati smrtni neprijatelji i najveći krvnici, samo kada neko u njima aktivira potisnute kolektivne traume i neraščišćene račune iz prošlosti?

Upravo zbog tih trauma i neraščišćenih računa iz prošlosti, ovakvi projekti, u kojima će se ljudi iz svih krajeva BiH suočiti i učiti o stravičnim dešavanjima u proteklom ratu (ili proteklim ratovima), i iz svog ugla bez straha i grižnje savjesti govoriti o njima, neophodni su ukoliko konačno želimo stvoriti društveni okvir koji će onemogućiti ponovno ponavljanje historijskih grešaka. Ukoliko želimo da BiH dugoročno bude sretno i funkcionalno društvo, neće nam biti dovoljno samo ostvariti ekonomski napredak ili ispuniniti birokratske uslove koje nam nedosanjanja EU postavlja kako bismo se pridružili njihovoj upitnoj utopiji.

Bez suočavanja sa prošlošću i upoznavanja drugih koji nas okružuju, ne samo na personalnom nivou, nego i kroz spoznavanje njihovih kolektivnih vjerovanja, nadanja i strepnji,

te pokazivanje empatije prema "tuđoj" patnji i žrtvama, nećemo izaći iz višestoljetnog vrtloga beznađa, mržnje i straha.

Ti dobroćudni, pozitivni i kolektivističkim predrasudama neopterećeni studenti željni novih saznanja i boljeg upoznavanja svog društva i ljudi s kojima žive, a koje sam imao čast upoznati na obuci, daju mi nadu da je moguće izgraditi jedno novo i bolje društvo, oslobođeno od teškog bremena koje su nam naši očevi ostavili u naslijeđe. Kako bismo spriječili da se ponovno jednog dana ljudi poput nas regrutuju u neke vojske i ubijaju međusobno za "više" kolektivne ciljeve, ili da i sami postanemo ideolozi tih ciljeva, neophodno je da ostanemo istrajni u vrijednostima humanizma, pravde i slobode.

Neophodno je da mi, i još hiljade ljudi poput nas, uz oslobađanje od umnih i fizičkih barijera i otvorenost ka svijetu i drugima, snažnije dižemo svoj glas i nastojimo svakim danom poboljšavati najprije sebe, a zatim i vlastite sredine kako bismo na koncu poboljšali i kompletno društvo. Jovana, Nataša, Ilija, Mirjana, Miloš, Nenad i ostali, daju mi nadu da je moguće graditi zemlju koja će se zasnivati na dijalogu, toleranciji i poštovanju. Oni su Bosna i Hercegovina u koju vjerujem.

Planirane aktivnosti za naredni period

U okviru projekta "Tranziciona pravda na univerzitetu", Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj realizovaće sljedeće aktivnosti:

- * *Izrada Zbornika radova iz oblasti tranzicione pravde*
- * *Finalna obuka za 25 studenata*
- * *Sprovođenje javne kampanje*

